

وداعی شکوهمند؛ مراسمی بیاد ماندنی!

بخش اول - گزارش از مراسم تدفین

صبح روز جمعه ۸ ژوئن، مراسم بدرقه‌ی پیکر رفیق آذر درخشان (مهری علی‌ملایری) و مراسم وداع با او در پرلاشز انجام شد. از حوالی ساعت ۱۰ صبح، به دعوت کمیته‌ی برگزار کننده مراسم تدفین و بزرگداشت رفیق آذر درخشان، یاران و دوستان آذر از احزاب و سازمان‌ها، نهادها و گروه‌های مختلف، شخصیت‌های مستقل سیاسی، رفقای حزبی او و فعالین سازمان زنان هشت مارس به تدریج در برابر در ورودی شرقی پرلاشز - میدان گامینا- جمع شدند. افراد از چهارگوشه‌ی جهان، از کشورهای مختلف اروپایی، آمریکا و کانادا خود را به پرلاشز رسانده بودند و ترکیب چند ملیتی شرکت‌کنندگان (ایرانی، ترک، کرد، عرب، آمریکایی و فرانسوی) نشان از همبستگی انترناسیونالیستی داشت. تقریباً اکثریت شرکت‌کنندگان به محض رسیدن به محل تجمع، شال سرخی به گردن بستند. حضور فعال جوانان با کلاه‌های مشکی منقش به ستاره‌های سرخ برجسته بود. آنان غمگین و جدی در تکاپو بودند و با نظمی در خور، امور را پیش می‌بردند. تهیه‌ی خبر و فیلم‌برداری، سرودخوانی، هدایت جمعیت در مسیر و حفظ نظم صف، عمدتاً بر عهده‌ی این جوانان بود که در همکاری با کمیته‌ی برگزاری مراسم در پاریس، جلوه‌ی خاصی به مراسم داده بود.

حوالی ساعت ده و نیم صبح، شرکت‌کنندگان در جمعیت ماشین حامل پیکر رفیق آذر، به سمت دیوار کموناردها حرکت کرد. در مقابل دیوار کموناردها، جمعیت ۲۵۰ نفره، سرود انترناسیونال را سر داد و با آرم‌ان مشترک میان کموناردها و رفیق آذر تجدید عهد کرد. سپس به سمت سالن مخصوص سوزاندن پیکر وی به راه افتاد و در برابر در ورودی آن تجمع کرد.

حمل تابوت آذر به درون سالن توسط ترکیبی از اعضای خانواده آذر و دیگر رفقا و زنان انقلابی صورت گرفت که با دست زدن‌های حضار و اجرای زنده سرود انترناسیونال توسط خواننده فرانسوی "ویرجینی پوژن" همراه شد. لیلا پرنیان با خواندن متن زیبایی با آذر وداع گفت:

ما از دست دادیم

سپیدارِ مغرورمان را

بیدِ سرفرازمان را

ما از دست دادیم

عقاب بلند پروازمان را

که بر ستیغ کوه

بر گوشه بیرقی سرخ

▲ تجدید عهد با آرمان‌های آذر در برابر دیوار کموناردها ▼

منزل داشت.

بدرود رفیق آذر

بدرود

آمیخته با حسرتی عظیم

ترا به شعله های سرخ می سپاریم

خاکسترت را نزد کموناردها به امانت می گذاریم

آیینی ای در مقابل آیینی شان قرار می دهیم

تا از آرمان مشترک مان ابدیتی ساخته شود.

بدرود رفیق آذر

بدرود

در غریبِ توفنده کارزارها

در میانه آتسها و آذرخشا

تو آگاهانه راه سرخ انقلاب را برگزیدی

سنجیده و با افتخار در مسیرش گام نهادی

تو بذری بودی که امید هزاران جنگل را در دل نهفته

داشت.

بگذار به یاد تلخ ترین شبها

شورانگیزترین روزها

به یاد ایامی فراموش نشدنی

باز آهنگ رهایی و انقلاب را بسراییم

بدرود رفیق آذر

بدرود

تو زیبا ترین ترانه های زندگی را سرودی

زیباترین امیدها را به تصویر کشیدی

مرزهای تعیین شده را پشت سر نهادی

دیوارها را کنار زدی، پلی ساختی

تا همدمی صبور، همراه با زنان باشی

و به شوق رهایی شان پر و بال دهی

و به جستجوی آرزوهای خفته بر آبی

بدرود رفیق آذر

بدرود

بی شك رفتن ات غم و دردی فراوان بر جای نهاد

رنجی بزرگ بر ما تحمیل کرد

اما پشتکار و مقاومت خستگی ناپذیرت

تلاش پر جوش و خروشت

دستاوردهای پایدارت

سادگی و الایت

خلافتیت چند جانبه ات

شور سخاوتمندانه ات

تهاجم بی پروایت به زشتی و پلشتی

به ما قوت می دهد

تا نگذاریم زبان تیز
زنان ایران هرگز خاموش شود.

بدرود رفیق آذر
بدرود
ای تندر و توفان
ای شورش و طغیان
ای صدای زنان ایران
تو با لبخندی آسوده
برای همیشه
به سرزمین رویاهای مان گام نهادی
در رویاهای مان،
همواره شجاع، درخشان و شکوهمند رخ می نمای
یاد سرکشی های تو
خاطره نبردهای تو
یادآوری کاوشگریها و روشنگریها
و طعم افکار نوین چشیدنهای تو
خاطره ناشکیبایی های تو در تحمل ستم و استثمار
در فرداهای پر سرود
در باغهای سرشار از گل های شکوفنده
همواره با ماست
بدرود رفیق آذر
بدرود
با خاطره تو افتخارات گذشته را بر می شماریم
و با تکیه بر میراث سرخ ات افتخارهای جدید می آفرینیم.
و آذرهای درخشان بیا می داریم.

پس از این بدرود، با اجرای زنده ترانه "تصور کن!" جان لنون و صدای کف زدن های ممتد حضار، پیکر رفیق آذر به آتش کوره سپرده شد.
حوالی ساعت سه بعد از ظهر، خانواده ی آذر خاکستر جسدش را به سوی آرامگاه ابدیش حمل کرد، در حالی که صفی طولانی از رفقا و یاران و دوست داران، آنها را همراهی می کرد. بر مزار وی که مزاری مشترک با دیگر ایرانیان تبعیدی چپ است، جمعیت سرود خوان با او تجدید عهد کرد و وداع گفت.^۱

بخش دوم - گزارش از گرامی داشت رفیق آذر درخشان

برنامه ی یادمان از ساعت ۱۹ با پخش کلیپ هایی آغاز شد که دکلمه های با صدای رفیق آذر بر ترانه های ماندگار است. از ساعتی قبل سالن توسط رفقای جوان با عکس هایی از آذر و نوشته هایی از او همراه با گل و پلاکاردهای مختلف تزیین شده بود. چیدمان پوستر آذر و پوسترهای دیگر در میان دسته گلی که بصورت ستاره سرخ از جانب حزب کمونیست ایران (م ل م) و دسته گل بزرگ دیگری که توسط سازمان زنان هشت مارس تهیه شده بود همراه با دسته گل های بی شماری که از طرف احزاب و نهادها و شخصیت های مختلف ارسال شده بود به سالن جلوه ی ویژه ای داده بود.^۲

مراسم با اعلان يك دقیقه سکوت توسط سهیلا قادری مجری برنامه و از دوستان نزدیک آذر، به طور رسمی آغاز شد. او در معرفی برنامه گفت دور هم جمع شده ایم تا امشب زندگی آذر را جشن بگیریم. سپس پیام حزب کمونیست ایران (م ل م) توسط شهاب سیروان خوانده شد. در این پیام بر خصوصیات و قابلیت های انقلابی و کمونیستی آذر تاکید و گفته شد:

«آذری که می شناسیم و حزبی که او عضو بود اساسا برآمده ی دورانی هستند که اتحادیه ی کمونیست ها از خاکستر خویش سر برآورده و راه پیشروی را از میان گذرگاه های پرپیچ و خم می گشود. گسست جسورانه ی

اتحادیه از دیدگاه‌های رایج در مورد ستم بر زن بود؛ که در شکوفائی آذر نقشی به سزا داشت. آذر پیام‌آور و مبلغ دانا و ماهر این خط شد و به تعمیق آن نیز یاری رساند.»
 پس از این پیام سهیلا قادری شعری از "شر کوه به کس" شاعر کُرد را دکلمه کرد:
**«درخت که سوخت
 دودش دیوانی از گریه برای باغ نوشت
 باغ که سوخت
 دودش داستانی غمناک برای کوه نوشت
 کوه که سوخت
 دودش نامه ای اشک آلود برای دهکده نوشت
 دهکده که سوخت
 دودش تراژدی ای برای شهر نوشت
 در شهر هم
 زنی بود که زیبایی درخت، باغ، دهکده و شهر را
 در دل و چشم و قامتش داشت
 و آن گاه که زن خود را برای آزادی سوزاند
 دودش داستانی بی پایان برای سرزمینم نوشت»**

سپس پیام سازمان هشت مارس (ایران - افغانستان) توسط عاطفه کشمیری خوانده شد. در این پیام ضمن اشاره به نقش آذر در مبارزات مختلف در صحنه خارج از کشور تاکید شد که:

«مهرآذر سریع بر دل زنان می نشست آنجا که با زبانی شیوا و ساده شرح می داد، ستمی که زنان را «زن» کرده چیست و از کجا می‌آید، زمانی که زوایای پنهان این ستم و اشکال مودیانه و ظریف این ستمگری را برهنه و رد پای این ننگ بشری را در پشت نقاب‌های معصوم و تا پنهان‌ترین زوایا و حتی در خود زنان دنبال می‌کرد تا به طور جامع روش کار نظام مردسالاری و پدرسالاری را نشان دهد و چه ماهرانه و بی‌مصالحه بر نشانه‌ها می‌زد و جبهه نبردمان را استوار و دنیای‌مان را عوض می‌کرد. اعتماد شگفت‌انگیزی به نیروی رهائی‌بخش زنان داشت و معتقد بود ستم از زنان؛ انبار باروتی ساخته که اگر منفجر شود می‌تواند همه‌ی نظام‌های طبقاتی را از روی زمین جاروب کند و تو آذر زن خوشبختی بودی که یاران و رفقاییت فقط در سوگت نمی‌نشینند. بلکه زندگی تو را نیز با سرهرازی جشن می‌گیرند. تو چه خوشبخت بودی که توانستی خشم و نفرت دشمنان و عشق و مهر مردمان را برانگیزی. شعله‌ای را که برافروخته ای پنجره‌ای است رو به روشنایی و گرمی بخش پیکارهای بزرگ آینده. آذرمان این‌گونه است که تو صدای زنان هستی. صدای مردم هستی. و متعلق به هر مبارزه‌ای در هر گوشه ایران و جهان.»

پس از خواندن پیام هشت مارس، سهیلا قادری شعری به نام "هنوز" را که شاعر و نویسنده انقلابی عباس سماکار به یاد آذر سروده بود، دکلمه کرد.^۳

پری خواهر آذر نیز از طرف خانواده پیامی خواند و از حضار به خاطر شرکت در مراسم تشکر کرد و بر ادامه راه وی پافشاری کرد.

زهره ستوده، دوست نزدیک آذر فزازهایی از زندگی آذر را که با او تجربه کرده بود بیان کرد.^۴ در انتهای پیام خود از جمعیت خواست که سرود رزمنده‌ی فولکلور لری "دایه دایه وقت جنگه" که مورد علاقه‌ی آذر بود را جمعی اجرا کنند. این سرود خوانی جمعی حال و هوایی دیگری به برنامه داد و خستگی را از تن‌ها بعد برد. در قسمت بعد، کلیپ زیبایی از آذر پخش شد که در آن برش‌هایی از افکار و زندگی مبارزاتی وی به تصویر کشیده شد.

تقریباً تمامی سالن توسط شرکت‌کنندگان پُر شده بود و برخی دیگر روی زمین نشسته یا در راهرو ایستاده بودند. مراسم با شعر خوانی دیوید وورد شاعر انقلابی انگلیسی زبان ادامه یافت. او شعر "سامسون" و "زندان اتیکا" را به طرز جالب و زیبایی اجرا کرد. ترجمه‌ی شعرها هم‌زمان در اختیار حضار قرار گرفت. برنامه‌ی دیوید با استقبال شدید شرکت‌کنندگان روبرو شد.^۵

سهیلا قادری با نام بردن از کلیه احزاب و نهادهایی که به مناسبت درگذشت آذر پیام داده بودند، از آنان تشکر کرد. رفیق "رابرت بورا" از فعالین حزب کمونیست انقلابی آمریکا پیامی را از طرف "مری‌لو گرین‌برگ" هم‌رزم آمریکایی آذر را خواند. ترجمه‌ی این پیام در اختیار حضار قرار گرفت. پیامی که عمق احساسات انقلابی انترناسیونالیستی را نسبت به آذر بیان می‌کرد.^۶

پس از او نصرت تیمور زاده پیام ویژه‌ی کمیته مرکزی حزب کمونیست ایران به مناسبت برنامه بزرگداشت آذر را خواند. او در پیامش تاکید کرد که:

«زنان کمونیست روابط اجتماعی که زنان را به بند کشیده را به مصاف میطلبند. این زنان تلاش می‌کنند به زنان ستمدیده توضیح دهند که راز این روابط اجتماعی چیست که در آن جایگاه او این قدر فرو دست است و این که این روابط اجتماعی چطوری متصل به یک روابط تولیدی استثمارگرانه می‌باشد که همان نظام سرمایه‌داری است. در عین حال نقطه عزیمت رفیق آذر در برخورد به فرودستی زنان از موضع انقلاب بوده. بی جهت نیست که شلاق بی رحم انتقادی را بر کمپینیان فرود آورد، آنانی که به عبت در تلاش بودند که دره عمیق میان زنان سال صفر و سرکوب کنندگان آنان را پر کنند. و درست از موضع انقلاب است که عمیقا بر این باور است که بدون متحد کردن اکثریت جامعه و متحول کردنشان انقلاب اجتماعی را نمیتوان سازمان داد. این روحیه وحدت طلبانه شاید یکی از برجسته ترین خصوصیات رفیق آذر بود.»^۲

رفیق جعفر امیری با نواختن دف ضرب‌آهنگی ویژه به جلسه داد.

پس از او فریدا فراز گزیده‌ای از پیام دکتر رادا دسوزا فمینیست هندی و فعال جنبش ضد گلوبالیزاسیون و از شرکت‌کنندگان در راهپیمایی کارزار پنج روزه‌ی زنان علیه لغو قوانین تبعیض آمیز، را قرائت کرد.^۳ پیش از قرائت فریدا، پسر رادا دسوزا به ادای احترام و ابراز همدردی پرداخت. فریدا فراز همچنین گزیده‌ای از پیام "گروه مانیفست انقلابی - در اروپا" را خواند.^۴

مهشید مجاوریان پیام مشترک نجیبه صالح‌زاده و محمود صالحی فعال سرشناس جنبش کارگری ایران را برای حضار خواند. آنان در پیام خود تاکید کرده بودند که آذر "یکی از مبارزان و مدافعان سرسخت انسان‌های محروم و ستمدیده و به‌ویژه زنان بود که نیمی از جامعه هستند و به طور مضاعف مورد ظلم و ستم و استثمار سرمایه و مردسالاری قرار دارند."^۵

طاهره شمس از سوی زنان افغانستانی پیام پرشور و احساس خود را ارائه کرد. او تاکید کرد که: «آذر مبارزه را هدف زندگی اش قرار داده بود و خشونت خودکامگان را در برابر مردم به چالش می‌کشید و هیچ‌گاه بر سر باورهایش با احدی معامله نکرد و از اعتقاد به کمونیسم و جامعه بدون طبقه لحظه‌ای دست بر نداشت.»^۶

سیس بیان، پیام جمعیت مستقل زنان کارگر در کردستان را خواند.^۷ و آخرین پیام را فریبا امیرخیزی قرائت کرد که پیام عده‌ای از دختران دانشجو از ایران بود: "آذر عزیز، در کنار حسرت همیشگی دیدارت که برایمان باقی مانده و در کنار اندوه سخت نبودنت، همان‌گونه که تو بودی و خواستی که دیگران هم باشند، بر می‌خیزیم و کوله‌بار مبارزه را محکمتر از همیشه بر دوش می‌بندیم. چرا که توقف غیر ممکن است و "انسان دشواری وظیفه است". امید که دخترانی که قلبت برایشان می‌تپید و فکرت و عملت لحظه ای آن‌ها را رها نمی‌کرد، همه، آذرهایی شوند از جنس درخشان."^۸

آخرین برنامه، مراسم ۲۰ دقیقه ای آواز و رقص فلاینگوی ماندانا بود. ماندانا اشاره کرد که زادگاه این رقص و آواز در میان کولی‌های جنوب اسپانیا است و آن را متعلق به همهی آوارگان و تبعید شدگان دانست. او در میان ترانه‌هایی که اجرا می‌کرد به تنها دیدارش با آذر اشاره کرد و این‌که چگونه همان برخورد کوتاه باعث علاقه‌ی او به آذر شده بود، آذری که به زندگی و زیستن علاقه داشت.

مراسم با تشکر سهیلا قادری از حضار و خواندن سرود انترناسیونال و دست زدن به افتخار آذر پایان یافت. پس از پایان برنامه با صرف غذایی ساده، شرابی به افتخار آذر نوشیده شد. به شرکت کنندگان در مراسم سی دی ترانه‌های رهایی، جزوه‌ای که گزیده‌ای از نظرات آذر را در برداشت و جزوه ای که کلیه پیام‌های رسیده در آن گردآوری شده بود، هدیه داده شد.

میز کتاب "زنان سال صفر"، و دی وی دی فیلم "پرواز را به خاطر بسپار!" مورد استقبال زیادی قرار گرفت. شرکت‌کنندگان در مراسم تا کنون با اهدای کمک‌های مالی خود (حدود ۸۵۰۰ یورو) ۶۰ درصد هزینه‌های این مراسم را تأمین کرده‌اند.

کمیته برگزاری مراسم تدفین و بزرگداشت رفیق آذر درخشان

پاریس - جمعه ۱۵ ژوئن ۲۰۱۲

توضیحات و لینک‌های پیام‌ها:

- ۱ - فیلم کوتاه مراسم تدفین را می‌توانید در لینک زیر مشاهده کنید.
www.youtube.com/watch?v=Uw_pv-aU8Cc&feature=plcp
- ۲ - در اینجا جا دارد از "حزب کمونیست ایران (کومله)"، "کمیته مرکزی سازمان کارگران انقلابی ایران (راه کارگر)"، "انجمن حق زنان"، "شبکه زنان"، "سازمان چریک‌های فدایی خلق ایران"، "پیوند - در جهت وحدت کمونیست‌های ایران"، "حزب مائونیست فرانسه"، "جمیله ندایی"، "سهیلا قادری - عزیز ماملی"، "شهین و بیژن هیرمن پور"، "نصرت تیمورزاده - زمان مسعودی"، "لیلاقرایی"، "سارا محمد"، "دوستان فرانسوی آذر" و دیگر یاران به خاطر ارسال دسته گل‌های زیبای شان تشکر می‌کنیم.
- ۳ - متن شعر رفیق عباس سماکار را در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-Samakar.htm&catId=1127&pgn=9
- ۴ - پیام زهره ستوده در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-zohreh-shotode.htm&catId=1127&pgn
- ۵ - ترجمه فارسی اشعار دیوید وورد در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-sher david.htm&catId=1127&pgn
- ۶ - پیام مری لو گرین برگ در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-mary lu greenberg.htm&catId=1127&pgn=3
- ۷ - پیام ویژه کمیته مرکزی حزب کمونیست ایران در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-hka.htm&catId=1127&pgn
- ۸ - پیام رادا دسوزا در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-rada.htm&catId=1127&pgn=1
- ۹ - پیام گروه مانیفست انقلابی در اروپا در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-group-manifest.htm&catId=1127&pgn=1
- ۱۰ - پیام نجیبه صالح زاده و محمود صالحی در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-mahmoud salehi.htm&catId=1127&pgn=1
- ۱۱ - پیام طاهره شمس در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-tahereh shams2.htm&catId=1127&pgn
- ۱۲ - پیام جمعیت مستقل زنان کارگر در کردستان در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=Azar-zanane kargar.htm&catId=1127&pgn=1
- ۱۳ - پیام عده ای از دختران دانشجو از ایران در لینک زیر قابل دسترس است.
www.8mars.com/browsf.php?tb=8MARS_AZAR_DERAKHSHAN&fn=azar-osyan.htm&catId=1127&pgn=1